

THỰC TRẠNG VÀ GIẢI PHÁP PHÁT TRIỂN KINH TẾ TẬP THỂ TẠI SƠN LA HIỆN NAY

Lại Trang Huyền, Đào Văn Trường

Trường Đại học Tây Bắc

Tóm tắt: Trong những năm qua, dưới sự lãnh đạo, chỉ đạo của Đảng bộ, chính quyền, cùng sự nỗ lực, cố gắng, đoàn kết, thống nhất của đồng bào và nhân dân các dân tộc Sơn La, kinh tế tập thể tại Sơn La đã đạt được những kết quả quan trọng và có những chuyển biến hết sức tích cực. Tuy nhiên, bên cạnh những kết quả đạt được, mô hình này còn tồn tại một số hạn chế cơ bản cần khắc phục. Vì vậy, cần có sự nghiên cứu, tổng kết, đánh giá, đưa ra những giải pháp nhằm tiếp tục đẩy mạnh phát triển kinh tế tập thể tại Sơn La trong thời gian tới.

Từ khóa: Sơn La, kinh tế tập thể, tổ hợp tác, hợp tác xã, liên hiệp hợp tác xã.

1. Đặt vấn đề

Kinh tế tập thể là một bộ phận quan trọng của nền kinh tế thị trường định hướng xã hội chủ nghĩa ở Việt Nam, điều này đã được khẳng định trong văn kiện Đại hội Đại biểu toàn quốc lần thứ XII của Đảng “Tiếp tục đổi mới nội dung và phương thức hoạt động của kinh tế tập thể, kinh tế hợp tác xã; đẩy mạnh liên kết và hợp tác dựa trên quan hệ lợi ích, áp dụng phương thức quản lý tiên tiến, phù hợp với cơ chế thị trường. Nhà nước có cơ chế, chính sách hỗ trợ về tiếp cận nguồn vốn, đào tạo nguồn nhân lực, chuyển giao kỹ thuật, công nghệ, hỗ trợ phát triển thị trường, tạo điều kiện phát triển kinh tế hợp tác xã trên cơ sở phát triển và phát huy vai trò của kinh tế hộ”[1]. Do đó, nghiên cứu thực trạng phát triển kinh tế tập thể hiện nay có ý nghĩa lý luận và thực tiễn quan trọng, đặc biệt là tại Sơn La - một tỉnh nghèo ở khu vực miền núi phía Bắc, còn gặp nhiều khó khăn trong phát triển kinh tế - xã hội thì nhiệm vụ phát triển kinh tế nói chung và kinh tế tập thể nói riêng là hết sức cần thiết.

2. Nội dung

2.1. Chủ trương của Đảng bộ tỉnh Sơn La về phát triển kinh tế tập thể

Kinh tế tập thể có thể hiểu là thành phần kinh tế dựa trên sự liên kết, hợp tác tự nguyện của những thành viên trong cùng một tổ chức kinh tế nhằm đem lại hiệu quả cao trong quá trình sản xuất kinh doanh. Trên cơ sở chủ trương,

quan điểm, Chỉ thị, Nghị quyết của Đảng; chính sách, pháp luật của Nhà nước về xây dựng và phát triển kinh tế tập thể; căn cứ vào đặc điểm tình hình thực tiễn của địa phương, Đảng bộ tỉnh Sơn La đã ban hành nhiều văn bản hướng dẫn, Chỉ thị, Nghị quyết, quyết định, kế hoạch nhằm cụ thể hoá những quan điểm, chủ trương của Đảng, chính sách, pháp luật của Nhà nước về xây dựng và phát triển kinh tế tập thể tại Sơn La. Cụ thể như sau: Trên cơ sở Nghị quyết số 13-NQ/TW (ngày 18/3/2002) của Ban Chấp hành Trung ương Đảng (khoá IX) về tiếp tục đổi mới, phát triển và nâng cao hiệu quả kinh tế tập thể được ban hành, Ban Thường vụ Tỉnh uỷ đã ban hành Nghị quyết số 09-NQ/TU ngày 10/7/2002 về Chương trình hành động thực hiện Nghị quyết Trung ương 5 (khoá IX) chỉ đạo các huyện uỷ, thành uỷ triển khai học tập, quán triệt Nghị quyết; Nghị quyết 14-NQ/TU ngày 19/4/2007 về tăng cường sự lãnh đạo phát triển và nâng cao hiệu quả hoạt động của kinh tế tập thể để chỉ đạo thực hiện.

Tiếp đó, tại Đại hội đại biểu Đảng bộ tỉnh Sơn La lần thứ XIII (nhiệm kỳ 2010 - 2015) đã xác định phát triển kinh tế tập thể là một trong những nhiệm vụ trọng tâm “Hỗ trợ các tổ chức kinh tế tập thể tiếp cận các nguồn vốn; đào tạo cán bộ quản lý, lao động; trợ giúp kỹ thuật và chuyển giao công nghệ; hỗ trợ phát triển thị trường, tham gia các chương trình xúc tiến thương mại, các dự án đầu tư của Nhà nước. Phát triển các hình thức hợp tác, liên doanh; khuyến khích phát triển các doanh nghiệp”[2].

Trên cơ sở đó, Ban Thường vụ Tỉnh ủy Sơn La ra kết luận số 947-KL/TU (ngày 23/8/2013) về tiếp tục đổi mới, phát triển kinh tế tập thể; Kế hoạch 45-KH/TU (ngày 31/5/2015) về tổng kết 10 năm thực hiện Nghị quyết số 13-NQ/TW ngày 18/3/2002 của Ban Chấp hành Trung ương Đảng (khoá IX) về tiếp tục đổi mới, phát triển và nâng cao hiệu quả kinh tế tập thể và Quyết định số 337-QĐ/TU về việc thành lập Ban Chỉ đạo tổng kết 10 năm thực hiện Nghị quyết số 13-NQ/TW ngày 18/3/2002 của Ban Chấp hành Trung ương Đảng (khoá IX) về tiếp tục đổi mới, phát triển và nâng cao hiệu quả kinh tế tập thể nhằm tổng kết những kết quả đã đạt được và đề ra phương hướng thực hiện trong giai đoạn tới sau 10 năm thực hiện Nghị quyết. Đặc biệt, tại Đại hội đại biểu Đảng bộ tỉnh Sơn La lần thứ XIV nhiệm kỳ 2015 - 2020, nhiệm vụ phát triển kinh tế tập thể, trong đó có phát triển kinh tế tập thể ở lĩnh vực nông nghiệp và khu vực nông thôn được Đảng bộ hết sức quan tâm nhằm đẩy mạnh sự nghiệp công nghiệp hóa, hiện đại hóa nông nghiệp, nông thôn để hoàn thành mục tiêu mà Đại hội Đảng bộ tỉnh đã đề ra là “Định hướng phát triển các mô hình liên kết chính trong kinh tế nông nghiệp như: Tổ hợp tác, hợp tác xã, liên kết doanh nghiệp - nông dân, doanh nghiệp - hợp tác xã hoặc tổ hợp tác - nông dân, hình thành hợp tác xã hoạt động theo mô hình doanh nghiệp; từng bước giảm mô hình cá thể sản xuất”[3].

Ngày 17/2/2017, Tỉnh ủy Sơn La ra thông báo số 673-TB/TU về một số nội dung tăng cường lãnh đạo đối với hoạt động của hợp tác xã trong đó nhấn mạnh nội dung phối hợp chặt chẽ với Trường Đại học Tây Bắc và Trường Cao đẳng Nông Lâm trong đào tạo nguồn nhân lực chất lượng cao về lĩnh vực Nông, Lâm, Ngư nghiệp “Làm việc với Trường Đại học Tây Bắc, Trường Cao đẳng Nông Lâm để đề nghị các trường cử sinh viên về thực tập tại các hợp tác xã Nông, Lâm, Thủy sản trên địa bàn tỉnh”[4].

Có thể nói, chủ trương của Đảng bộ tỉnh Sơn La về phát triển kinh tế tập thể là phù hợp với chủ trương chung của cả nước và tình hình thực tế của địa phương. Đây là cơ sở, tiền đề quan trọng để các cấp ủy Đảng, chính quyền và nhân dân

trong toàn tỉnh chung sức thực hiện nhiệm vụ xây dựng và phát triển kinh tế tập thể tại Sơn La.

2.2. Thực trạng phát triển kinh tế tập thể tại Sơn La

2.2.1. Những thành tích đạt được trong phát triển kinh tế tập thể về tổ hợp tác

Tổ hợp tác là một trong những loại hình kinh tế tập thể tồn tại từ lâu tại Sơn La; là sự kết hợp của một nhóm bao gồm các thành viên cùng hợp tác, giúp đỡ nhau về vốn, giống, nguyên vật liệu, trang thiết bị, vật tư, khoa học kỹ thuật, nhân lực,... trong quá trình sản xuất kinh doanh, phát triển kinh tế. Trong khi chưa có đủ điều kiện thành lập hợp tác thì phát triển các tổ hợp tác là hợp lý và cần thiết.

Theo Báo cáo Tổng kết 10 năm thực hiện Nghị quyết Trung ương 5 (khóa IX) về tiếp tục đổi mới, phát triển và nâng cao hiệu quả kinh tế tập thể của Tỉnh ủy Sơn La thì tính đến trước năm 2005, toàn tỉnh có khoảng 500 tổ hợp tác, hoạt động trên tất cả các lĩnh vực kinh tế, xã hội với sự tham gia của gần 10.000 thành viên; quy mô hoạt động nhỏ lẻ, giản đơn, hiệu quả thấp. Hầu hết, các tổ hợp tác đều hoạt động tự phát, mang tính chất thoả thuận nội bộ và không áp dụng chứng thực hợp đồng hợp tác theo quy định tại Nghị định 151/NĐ-CP ngày 10/10/2007 của Chính phủ. Thực hiện chủ trương của Đảng bộ tỉnh Sơn La về sắp xếp, phân loại lại số lượng tổ hợp tác theo đúng quy định mới của Chính phủ; cụ thể là Nghị định 151/NĐ-CP ngày 10/10/2007; Luật Hợp tác xã năm 2003 và Luật Hợp tác xã sửa đổi, bổ sung năm 2012, số lượng tổ hợp tác tại Sơn La đã có những điều chỉnh, sắp xếp theo hướng tinh gọn, hiệu quả, có sự hợp tác chặt chẽ về vốn, tư liệu sản xuất, công nghệ, thị trường, đăng ký hoạt động theo quy định của Nhà nước... Năm 2010, toàn tỉnh có 5.784 tổ hợp tác với 47.223 thành viên, bình quân mỗi tổ hợp tác có từ 7 - 8 thành viên. Năm 2011, số lượng tổ hợp tác giảm mạnh từ 5.784 tổ năm 2010 xuống còn 150 tổ hợp tác với gần 1000 thành viên tham gia. Đến năm 2016, số tổ hợp tác trong toàn tỉnh Sơn La là 205 tổ. Đây là những tổ hợp tác hoạt động theo đúng Nghị định 151/2007/NĐ-CP.

Bảng số liệu tổ hợp tác giai đoạn 2010 - 2017 (tài liệu tham khảo số 4)

Năm	> 2005	2010	2016	2017
Tổ hợp tác	500	5.784	205	205

Năm 2017, số tổ hợp tác duy trì ổn định ở 205 tổ hợp tác. Các tổ hợp tác này được phân theo lĩnh vực: Nông nghiệp 199 (*Dịch vụ Thủy Lợi*); phi nông nghiệp 01 (*dệt thổ cẩm*); xây dựng 04 và nước nóng 01. Tổ hợp tác hoạt động chủ yếu về dịch vụ Thủy lợi; khai thác vật liệu xây dựng; tắm nước nóng thiên nhiên và dệt thổ cẩm. Các tổ hợp tác hoạt động trên địa bàn 06 huyện, Thành phố, 148 bản, 20 xã gồm: *Mai sơn 193; Yên Châu 02; Thành phố 01; Bắc Yên 03; Sông Mã 01; Mộc Châu 05.*

Thực hiện chủ trương của Đảng bộ tỉnh Sơn La về điều chỉnh, sắp xếp, chuyển đổi từ mô hình hợp tác xã từ kiểu cũ sang kiểu mới theo đúng quy định của luật hợp tác xã năm 2003 và luật hợp tác xã sửa đổi, bổ sung năm 2012, số lượng hợp tác xã tại Sơn La đã chuyển biến qua các năm. Năm 2010, toàn tỉnh có 354 hợp tác xã và 02 Liên hiệp hợp tác xã; giảm 1.190 hợp tác xã so với trước năm 2002.

Bảng số liệu hợp tác xã và liên hiệp hợp tác xã giai đoạn 2010 - 2017 (tài liệu tham khảo số 4)

Năm	>2002	2010	2016	2017
Hợp tác xã	1.546	354	261	417
Liên hiệp hợp tác xã	0	2	0	03

Cùng với việc giải thể, sắp xếp, chuyển đổi những hợp tác xã hoạt động theo mô hình hợp tác xã kiểu cũ là việc thành lập mới những hợp tác xã hoạt động theo luật hợp tác xã mới năm 2012. Trong năm 2017, toàn tỉnh Sơn La thành lập mới 162 hợp tác xã và 03 Liên hiệp hợp tác xã ở tất cả các huyện và thành phố trong tỉnh. Sự phát triển của tổ chức hợp tác xã và liên hiệp hợp tác xã không chỉ thể hiện ở sự chuyển biến của số lượng hợp tác xã thay đổi qua các năm (do điều kiện hoàn cảnh của địa phương và của cả nước) mà còn thể hiện ở cơ cấu chuyển dịch của các hợp tác xã và liên hiệp hợp tác xã. Sự chuyển dịch diễn ra theo hướng tích cực là giảm tỷ trọng của các hợp tác xã và liên hiệp hợp tác xã hoạt động trong lĩnh vực sản xuất nông, lâm, ngư nghiệp, thủy sản, tăng tỷ trọng của các hợp tác xã hoạt động trong lĩnh vực phi nông nghiệp như công nghiệp, tiểu thủ công nghiệp, xây dựng, dịch vụ, tín dụng nhân dân. Năm 2010, số lượng hợp tác xã nông, lâm, ngư nghiệp là 315 chiếm 88,9%, hợp tác xã phi nông nghiệp là 39 chiếm 11,1%. Năm 2013, số lượng hợp tác xã nông, lâm, ngư nghiệp là có 70 chiếm 53,49%, hợp tác xã phi

nông nghiệp là 61 chiếm 46,6,1%. Năm 2017, toàn tỉnh có 318 hợp tác xã nông, lâm, ngư nghiệp (260 hợp tác xã dịch vụ nông nghiệp, 58 hợp tác xã thủy sản) chiếm 76,3%, hợp tác xã phi nông nghiệp là 99 chiếm 23,7%.

Có thể nói, những kết quả đạt được về phát triển kinh tế tập thể tại Sơn La so với các địa phương khác thuộc vùng Tây Bắc như Hòa Bình, Điện Biên, Lai Châu là hết sức khả quan. Tính đến năm 2017, toàn tỉnh Sơn La có 417 hợp tác xã. Trong khi đó, tỉnh Hòa Bình là 274 hợp tác xã, tỉnh Điện Biên là 199 hợp tác xã; tỉnh Lai Châu là 291 hợp tác xã [6]. Đây là sự ghi nhận những nỗ lực, cố gắng của Đảng bộ và nhân dân các dân tộc Sơn La trong xây dựng và phát triển kinh tế tập thể.

2.2.2. Những tồn tại và hạn chế

Bên cạnh những kết quả rất đáng khích lệ, trong phát triển kinh tế tập thể tại Sơn La vẫn bộc lộ những tồn tại, hạn chế cơ bản cần khắc phục như sau:

Một là, tốc độ phát triển của thành phần kinh tế tập thể tại Sơn La còn hết sức chậm. Nếu như 2010, số hợp tác xã là 354 thì đến năm 2017 số

hợp tác xã là 417; trung bình một năm toàn tỉnh mới chỉ tăng được 7,8 hợp tác xã.

Hai là, kinh tế tập thể tại Sơn La phát triển chưa thật sự cân đối, hài hòa giữa các ngành, các lĩnh vực, phạm vi hoạt động chưa cân đối cả về ngành, nghề và địa bàn hoạt động, mới chủ yếu phát triển tại các vùng và địa bàn thuận lợi, chưa phát triển được ở vùng sâu, vùng cao, biên giới.

Ba là, hoạt động của các hợp tác xã còn chưa thật sự hiệu quả. Dẫn đến hiệu quả kinh tế của các hợp tác xã chưa cao; năm 2017, thu nhập bình quân của lao động đạt 2,5 triệu đồng/người/ tháng so với tỉnh Hòa Bình là 3,2 triệu đồng/người/tháng [7].

Bốn là, nhiều hợp tác xã vẫn còn tư tưởng trông chờ vào sự hỗ trợ của nhà nước. Trình độ, năng lực của đội ngũ cán bộ quản lý, nghiệp vụ chuyên môn còn nhiều bất cập. Đa số chưa qua đào tạo, đào tạo lại có hệ thống.

Năm là, một số thành viên chưa nhận thức được yêu cầu và nguyên tắc của mô hình hợp tác xã kiểu mới, chưa thấy lợi ích và trách nhiệm của mình khi tham gia.

Sáu là, nhận thức của một số cán bộ, đảng viên, cấp ủy, chính quyền chưa đầy đủ về mô hình hợp tác xã kiểu mới.

Bảy là, công tác quản lý Nhà nước đối với khu vực kinh tế tập thể chưa được quan tâm đúng mức, không thống nhất, có mặt còn mang tính hình thức, thể hiện bất cập, chông chéo.

Như vậy, bên cạnh những kết quả tích cực đã đạt được, trong xây dựng và phát triển kinh tế tập thể tại Sơn La còn tồn tại một số hạn chế cơ bản cần khắc phục. Những kết quả đạt được là cơ sở, tiền đề để Đảng bộ và nhân dân các dân tộc Sơn La tiếp tục đẩy mạnh phát triển hơn nữa kinh tế tập thể tại Sơn La trong thời gian tới.

2.3. Một số giải pháp phát triển kinh tế tập thể tại Sơn La

Qua nghiên cứu thực trạng phát triển kinh tế tập thể tại Sơn La, chúng tôi đề xuất một số giải pháp nhằm đẩy mạnh phát triển hơn nữa kinh tế tập thể tại Sơn La trong thời gian tới:

Thứ nhất, các cấp ủy Đảng, chính quyền và nhân dân trong tỉnh cần nâng cao nhận thức hơn nữa về vị trí, vai trò, ý nghĩa và tầm quan trọng của nhiệm vụ phát triển kinh tế tập thể đối với sự nghiệp công nghiệp hóa, hiện đại hóa và xây dựng nông thôn mới tại Sơn La hiện nay.

Thứ hai, cần tiến hành nghiên cứu tổng thể, toàn diện về quá trình hình thành và phát triển của mô hình kinh tế tập thể tại Sơn La. Từ đó, xây dựng phương án quy hoạch, sắp xếp, phân bổ, điều chỉnh, tái cấu trúc lại hệ thống kinh tế tập thể cho phù hợp với đặc điểm tình hình của địa phương và cả nước.

Thứ ba, trong xây dựng và phát triển loại hình kinh tế tập thể cần hướng đến yếu tố cân đối, hợp lý, hài hòa giữa các lĩnh vực ngành nghề; chú trọng phát triển kinh tế tập thể ở những khu vực có nhiều khó khăn như vùng sâu, vùng xa, biên giới, vùng có nhiều đồng bào dân tộc thiểu số sinh sống...

Thứ tư, trong xây dựng và phát triển kinh tế tập thể phải đảm bảo 3 yếu tố là sản xuất cái gì? sản xuất như thế nào? và sản xuất cho ai? mở rộng quảng bá, xúc tiến thương mại, mở rộng thị trường đáp ứng yêu cầu về thông tin thương mại và cập nhật các ứng dụng công nghệ đến với hợp tác xã.

Thứ năm, trong quá trình vận dụng quan điểm, chủ trương của Đảng, chính sách pháp luật của Nhà nước, của Tỉnh về phát triển kinh tế tập thể cần vận dụng sáng tạo; tránh rập khuôn máy móc và mang tính chất hình thức, chông chéo.

Thứ sáu, cần quan tâm đến đào tạo nguồn nhân lực; đặc biệt là nguồn nhân lực chất lượng cao có kiến thức chuyên môn, năng lực trình độ về quản lý kinh tế nói chung và kinh tế tập thể nói riêng.

Thứ bảy, trong xây dựng và phát triển kinh tế tập thể nói riêng và phát triển kinh tế - xã hội nói chung tại Sơn La, cần phát huy truyền thống đoàn kết, cần cù, sáng tạo của đồng bào và nhân dân các dân tộc trong toàn tỉnh.

Trên đây, chỉ là một số giải pháp cơ bản góp phần tham mưu giúp các cấp ủy Đảng, chính

quyền và những người làm công tác quản lý tại Sơn La làm tốt hơn nữa công tác quy hoạch, quản lý và phát triển mô hình kinh tế tập thể tại Sơn La. Thiết nghĩ, phát triển kinh tế tập thể nói riêng và kinh tế - xã hội tại Sơn La nói chung là nhiệm vụ không chỉ của riêng ai mà là của toàn Đảng, toàn dân.

3. Kết luận

Như vậy, dưới sự lãnh đạo, chỉ đạo trực tiếp của Đảng bộ, chính quyền, cùng sự nỗ lực, cố gắng, quyết tâm, đoàn kết, thống nhất của đồng bào và nhân dân các dân tộc trong toàn tỉnh, mô hình kinh tế tập thể tại Sơn La đã đạt những kết quả tích cực góp phần quan trọng vào sự nghiệp công nghiệp hóa, hiện đại hóa và xây dựng nông thôn mới tại Sơn La. Những thành tích đạt được là cơ sở, tiền đề quan trọng để Đảng bộ, chính quyền và nhân dân các dân tộc Sơn La anh hùng tiếp tục hoàn thành sứ mệnh lịch sử là xây dựng quê hương Sơn La ngày một văn minh, thịnh vượng và phát triển mạnh mẽ trong tương lai.

TÀI LIỆU THAM KHẢO

- [1] Đảng Cộng sản Việt Nam (2016), Văn kiện Đại hội đại biểu toàn quốc lần thứ XII. Nxb Chính trị quốc gia, Hà Nội, 107 tr.
- [2] Đảng bộ tỉnh Sơn La (2010), Văn kiện Đại

hội đại biểu Đảng bộ tỉnh Sơn La lần thứ XIII, nhiệm kỳ 2010-2015, Sơn La, 51 tr.

- [3] Đảng bộ tỉnh Sơn La (2015), Văn kiện Đại hội đại biểu Đảng bộ tỉnh Sơn La lần thứ XIV, nhiệm kỳ 2015-2020, Sơn La, 41 tr.
- [4] Liên minh Hợp tác xã tỉnh Sơn La, Báo cáo Tổng kết tình hình kinh tế tập thể, Hợp tác xã và hoạt động của Liên minh Hợp tác xã tỉnh năm 2010; 2011, 2012, 2013, 2014, 2015, 2016, 2017; phương hướng, nhiệm vụ trọng tâm năm 2011, 2012, 2013, 2014, 2015, 2016, 2017, 2018.
- [5] Tỉnh ủy Sơn La, Thông báo số 673-TB/TU ngày 17-2-2017 về một số nội dung tăng cường lãnh đạo, chỉ đạo đối với hoạt động của Hợp tác xã, 3 tr.
- [6] Cổng Thông tin điện tử Tỉnh Hòa Bình (2009), <https://www.hoabinh.gov.vn/web/guest/59//vcmsviewcontent/N1Qw/2314/2314/209566>; (Tra cứu ngày 27/11/2018).
- [7] Cổng Thông tin điện tử Tỉnh Hòa Bình (2009), <https://www.hoabinh.gov.vn/web/guest/59//vcmsviewcontent/N1Qw/2314/2314/209566> (Tra cứu ngày 27/11/2018).

CURRENT SITUATION AND SOLUTIONS FOR COLLECTIVE ECONOMIC DEVELOPMENT IN SON LA PROVINCE TODAY

Lai Trang Huyen, Dao Van Truong

Tay Bac University

***Abstract:** Over the past few years, under the leadership and direction of the Party Committee and authorities, together with the effort and unity of the residents and ethnic groups in Son La province, the collective economy in Son La province has achieved significant results and positive changes. However, besides the results achieved, this model still has some basic limitations to overcome. Therefore, it is necessary to study, summarize, evaluate and propose measures to further develop the collective economy in Son La province in the coming time.*

***Keywords:** Son La, collective economy, cooperative groups, cooperatives and unions of cooperatives.*

Ngày nhận bài: 27/11/2018. Ngày nhận đăng: 26/01/2019

Liên lạc: Lại Trang Huyền; email: huyenlt.sonla@gmail.com